

HÁROM KIÁLLÍTÁS

Nemrégiben három olyan szobrásznak szerveztek retrospektív kiállítását, akik Vajdaságban születtek, vagy itt töltötték gyermekkorukat, stúdiumaik befejezése után azonban nem tértek többé vissza. Éppen ezek a tárlatok tudatosították bennünk, mennyire nem szakadtak el ettől a tájtól: számos emlékművük tanúsítja itteni jelenlétüket.

Stevan Bodnarov 1905-ben született Gospođinciban. Már ifjúkorában is a művészet érdekelte, mégis lakatosnak, majd kovácsnak tanult. Volt kőművessegéd és gipszöntő egy dísz tárgyakat készítő üzemben. Szobrait legelőször 1925-ben az újvidéki gimnáziumban a diákok munkáival együtt állította ki. Később az állami művészeti akadémiára kerül Belgrádba, Petar Palavičini osztályában szobrászatot tanul. De mivel úgy véli, a festészethez könnyebben tud magának feltételeket teremteni, nemsokára átiratkozik Milan Milovanovičhoz. A fiatal festő a Život csoport tagja lesz, amely az avantgard kifejezésformákat vallja magáénak, s amelynek a harmincas évekbeli, Híd körüli képzőművészeti törekvésekben is jelentős szerepe volt. A konzervatív intéstúciók bojkottálójának és a modern kifejezésformák elkötelezettjének idei belgrádi, a Cvijeta Zuzorić Kiállítóteremben megrendezett tárlata méltóképpen reprezentálja elkötelezett művész és forradalmár Stevan Bodnarov életművét.

Stevan Bodnarov a felszabadulás utáni években emlékműveket hoz létre. 1947-ben Dimitrije Tucovićot mintázza meg, majd Ivo Lola Ribarnak, Đuro Đakovićnak és Ivan Milutinovićnak állít emléket a Kalemegdanon. De Stara Pazován, Szenttamáson és másutt is láthatóak ma emlékművei.

Pavle Vasić így jellemzi Stevan Bodnarovot: „A szabadságot nagyon komolyan vették ezek a művészek, ezért a hatvanas években az absztrakt törekvések kivételes lendületet kaptak. Bodnarov azonban hű maradt addigi elképzeléseihez, a teljes plasztikusság jegyei mutatkoznak, meg szobrain.” Kortársainak szobrait Bodnarov szenzibilis szobrász módjára mintázta meg. Harcostársainak, barátainak is emléket állít. Ezek az alkotások kivételes művészi erudícióról tanúskodnak, s egyúttal az elkötelezett, forrongó, forradalmi korszakról is. Onarcképei és festményei, valamint kisebb szobrai is a kor megrázó dokumentumai.

Aleksandar Zarin Sreten Stojanović tanítványa volt a belgrádi akadémián. 1950-ben diplomált, s egy évvel később készítette el ma is ismert szobrát Đorđe Magaraševićről. A Branko Radičević-emlékművet 1957-ben hozta létre, ez is egyike jelentősebb munkáinak. Az ókori egyiptomiakhoz és az asszírokhoz hasonlóan tisztelte anyagát, a gránitot, de azt saját érzéseinek kifejezéséhez igazította.

Az absztrakt művészet térhódításának idején a szobrok és az emlékművek formája, valamint a hozzájuk való viszony is megváltozott. Aleksandar Zarin hozta létre az első modern szobrot Belgrádban. Szá-

mára a szobor már nemcsak térbeli forma, hanem az anyag, a forma, a tér és a művészi hozzáállás szimbiózisa. Mengyelejev periódusos rendszeréhez hasonlóan képzeli el alkotásait, szövevényes elemek bonyolult összhatásaként. Szobrászként mindig is a plasztikus forma felépítésének belső logikája érdekelte, s napjainkban is az emberi elkötelezettséget és helytállást mintázza meg. Adán, Kikindán és Törökkanizsán található emlékművei Vajdaság képzőművészetének jelentős alkotásai, szimbolikusak, ugyanakkor radikálisan modernek. A Rajko Mamuzić Képtárban, Újvidéken megrendezett retrospektív tárlat Aleksandar Zarin negyvenéves szobrászi életútjának fázisait mutatta be.

Oto Logo retrospektív kiállítására Belgrádban, a Cvijeta Zuzorić Képtárban került sor, október elejétől pedig Újvidéken, a Modern Művészetek Galériájában látható. Miodrag Kolarić így jellemezte munkásságát „Művésznek és környezetének a viszonya nem mindig magától értetődő. De ezek a folyamatok gyakran úgy át-meg átszövik egymást, hogy azt is mondhatjuk, a stílus nemcsak egy emberé, hanem a társadalom hozza létre. A művészi formákat az idő alakítja, az is építi le. A stílusok változásának egyazon gyökere van. Értelmezhetjük a formák vagy az őket létrehozó eszmék változásaiaként. Az utóbbi esetben a művészet az objektivitásnak abba a szférájába kerül, ahol már nem számít sem a stílus, sem az esztétikai elmélet.”

Oto Logo a tiszta, a tökéletesen megmunkált forma elkötelezettje. „Gépportrékat” hoz létre, olyan technomorf alakzatokat, amelyekhez a titokzatos, a lehetséges kategóriái járulnak, a jövőt anticipálják. Stojan Čelić a kiállítás katalógusának előszavában jegyzi meg, hogy Oto Logo azok közé a művészek közé tartozik, akik „birtokában vannak a jövőnek”.

Az 1971-ben elkészült szabadkai szobrának címe: Kéve. Ősi szimbólumot használt fel, hogy az itt élő nemzetek és nemzetiségek testvériségét és egységét kifejezze. A halász és a gép fő szimbólumai Oto Logónak. A gép azonban nem esztétikailag megformált tárgy, hanem le-tisztult, elvont forma. Talán egy gyermekkori emlék — az agrárvilág képe, a traktorok sokasága a mezőn vagy a mezőgazdasági egyetem udvarában — idézte fel, vajdasági létünk kifejezője.

BELA Duranci